

Мошо
ОДАЛОВИЋ
песник

Краљево 2018.

Едиција
ПОВЕЉА

Библиотека
ПРЕОБРАЖЕЊЕ

Књига двадесет друга

Рецензенти
Др Јован Делић
Др Недељка Бјелановић
Др Владан Бајчета

ЗБОРНИК

МОШО
ОДАЛОВИЋ
ПЕСНИК

Уредник
ДРАГАН ХАМОВИЋ

повеља

У ЗБОРНИКУ

Уместо увода

9 / Драган Хамовић
ЧОВЕК ЈЕ ПЧЕЛА

I

21 / Јован Љуштановић
ПЕСНИШТВО МОША ОДАЛОВИЋА И ТРАДИЦИЈА
МОДЕРНЕ СРПСКЕ ПОЕЗИЈЕ ЗА ДЕЦУ

43 / Валентина Питулић
ТРАДИЦИОНАЛНИ СИМБОЛИ У ПОЕЗИЈИ МОША ОДАЛОВИЋА

55 / Љиљана Пешикан Љуштановић
ДЕТЕ У ПОЕЗИЈИ МОША ОДАЛОВИЋА:
ИЗМЕЂУ ТРАДИЦИЈЕ И МОДЕРНОСТИ

80 / Славко Стаменић
БЛАГОСИЉАЛИЦА ИЛИ ПОЕЗИЈА МОША ОДАЛОВИЋА

II

93 / Зорана Опачић
ОДНОС НАИВНЕ СВЕСТИ ПРЕМА НЕБЕСКОЈ СФЕРИ
У ПОЕЗИЈИ МОША ОДАЛОВИЋА

107 / Јелена Панић Мараш
КОСМИЧКИ ЕЛЕМЕНТИ У ПОЕЗИЈИ МОША ОДАЛОВИЋА

119 / Оља Василева
ПЕСНИК ДЕТЕТУ, ДЕТЕ ПЕСНИКУ

136 / Немања Каровић
ПТИЧЈИ СВЕТ И ОСЕЋАЊЕ ЗАВИЧАЈНОСТИ
У ПОЕЗИЈИ МОША ОДАЛОВИЋА

155 / Миломир Гавриловић
КОМЕ КАЗАТИ ПЕСМУ

171 / Владимир Димитријевић
ОРФЕЈЕВЕ ТРМКЕ И ЖИВИ ХЕРБАРИЈУМ

185 / Јана Алексић
СИМБОЛ ПЧЕЛЕ КАО СТАБИЛАН ЕЛЕМЕНТ
ДУХОВНОГ КОНТИНУУМА
И СУГЕСТИВНИ МЕХАНИЗАМ ПАМЋЕЊА

III

213 / Љиљана Пешикан Љуштановић
БЕСЕДА НА ДОДЕЛИ ЖИЧКЕ ХРИСОВУЉЕ
ПЕСНИКУ МОМЧИЛУ МОШИ ОДАЛОВИЋУ

217 / Мошо Одаловић
ОБРАЋАЊЕ ПРЕЦИМА ЗЕМЉОДЕЛАТНОГ РЕДА

IV

225 / Јелена Андрић, Марија Симовић
СЕЛЕКТИВНА БИБЛИОГРАФИЈА МОША ОДАЛОВИЋА

297 / Регистар имена

Миломир Гавриловић

КОМЕ КАЗАТИ ПЕСМУ

Етичка усмереност поезије Моше Одаловића

Сажетак / Поезију Моше Одаловића одликује стабилна етичка усмереност која утиче на дистрибуцију и моделовање тематско-мотивског реквизиторијума, песнички тон и емотивни регистар песама, као и на изразиту тежњу за оствареним комуникацијским чином. Етичка подлога Одаловићевог опуса унеколико детерминише и специфичну дидактичку и моралистичку тенденцију његове поезије, односно потребу да се песма поентира експлицитном поруком, као и само одређење гласова у његовим песмама, и адресата којима су упућене поруке које произлазе из етичко-идејних оквира његове поезије.

Кључне речи / етичност, дидактичност, комуникативност, поезија

1.

Поетички императив поезије Моша Одаловића је изразита комуникативност, остварена пре свега уз уважавање претпостављене публике и кроз вешту употребу песничких поступака и поетског језика. Одаловићев песнички језик је директан и једноставан, бременит језичким обртима и играма, каткад обогаћен дијалектизмима, али никако и упрошћен, већ подређен самој централној песничкој намери, усмереној ка комуникативности, што не изненађује када имамо у виду Одаловићеву ауторску вокацију и самоодређење: „дечији песник” (2017: 227). Таква језичка функционалност представља логични компромис са једним од доминантних поступака Одаловићеве поезије – по-

требом да порука песме буде истакнута. Песник директно и почесто уз изразито дидактички усмерен тон читаоцу пласира одабрани идејни, етички или емотивни регистар. Свакако је таква дистрибуција песничког језика и поенте песме условљена тиме што је Одаловић превасходно песник за децу, међутим, не може се објаснити имајући у виду само одабрану публику. Поменути механизми се дефинишу преко јасно одређеног, па чак и ригидног, етичког усмерења Одаловићеве поезије, које се могу разумети и као поетичко-идејна доминанта његове поезије.

Покушај да се етичност Одаловићеве поезије представи, много дугује самом лирском свету/простору приказаном у његовом опусу, који је, уз тек неколике изнимке, фиксно постављен, па чак и монолитан, барем када се у обзир узму идејне поставке ове поезије и њен тематско-мотивски реквизиторијум. Постоје одређени параметри који одређују слику света у поезији Моше Одаловића. Непроменљиви су, или се тек изузетно, у покојој песми, изокрећу, и могу се прецизно пописати. Пре свега, поезија је неопходна у овом свету, често представљеном кроз визуру хумора и игре, који крију дубље човекове пориве, и могу се везати за неки облик понашања који је потребно, преко поруке саме песме, санкционисати. Затим, постоји потреба за писањем о људима, за слављењем живота и човека, почесто кроз призму малих свакодневних догађаја који заправо откривају дубљу, универзалну вредност човекових искустава. Коначно, песник тежи да представи живот и као радост постојања, али и кроз препреке које се неумитно морају појавити, и посредством којих се може трагати за човеком, који се слави као чудо овога света. Радост живљења песник жели да истакне и упошљавањем привидно незнатних појмова и феномена којима додељује непролазне вредности.

Тематске опсесије поезије Моше Одаловића лако се могу оцртати – његова поезија је пуна светлости, веселости, али и искушења одрастања, дечјих радости и страхова, sazревања и истраживања, хумора, танане и жељене мета-

физике, природе и њених чуда (издваја се чудесни свет пчела и птица, пшенице и других готово неприметних носилаца метафизичких опорука), слављења породице (уз проминентну фигуру честитог оца и готово дивинизовану представу мајке) и детињства (кроз песме о одрастању у руралном простору изгубљене прошлости готово се митизује фигура детета и његов поглед на свет). Весели и игриви патос и благоглагољивост, слобода језичке игре, витализам човека, слављење светлости и малих, свакодневних појава као неприкосновених метафизичких и аксиолошких вредности, тиха религиозност, која се пре свега огледа у делима људи и њиховим духовним потраживањима), потреба за путовањем, отпор према људском злу – јасно се славе у Одаловићевој поезији. Набројаним тематско-поетичким и идејним доминантама претпостављена је и оцртана фиксирана слика света Одаловићеве поезије, у којој је сасвим јасно истакнута условљавајућа потреба да се о човеку проговори и да му се говори. Управо због тога комуникативност ових песама има поетичко оправдање. Свакако, комуникативност не би била функционална да није испраћена одговарајућим песничким поступцима, пре свега на плану језика, лексике, реторике и других стилских решења.¹ Такође, комуникацијска усмереност је одређена етичком подлогом, односно, референтношћу која не само што одређује границе и монолитност песничког света, већ и

¹ Осим језичке игре, приметна су два централна песничка поступка, преко којих Одаловић контролише реторски и семантички потенцијал поруке коју пласира у стиховима. Први се односи на стилско-реторску усмереност ове поезије, а други на потребу за наративизовањем песничког поступка. Апострофе, епистолошки моменти, обраћања, монолози, дијалози, именована, кретање између сва три лица, усмереност ка наратеру – неизоставни су елементи ове поезије који се изузетно често појављују, и низ песама обликују попут стихованих прича. Чак и када су стилско-реторски елементи редуковани, често сама песма подразумева приповедну ситуацију (наратора, наратера, догађај и слично) и подразумева потребу за говором и преношењем информација. Свакако, оваква прерасподела стилско-реторских средстава и поступака јесте специфична за поезију за децу, првенствено због њеног аудиторијума.

трасира идејни регистар који одређује слику тог света, притом често обликујући и усмеравајући употребљене мотиве ка излазној поруци песме.

Свакако, побројане поетичке тенденције и тематски оквири нису прошли незапажено код критике – на одлике и оквире представе Одаловићевог поетског света већ је више пута указивано. Међутим, ако би искусни и упућени читалац Одаловићеве поезије, коме су познати претходно наведени поетички параметри, узео у своје руке књигу изабраних песама, *Добро јуџиро*, *Велика Хочо*, коју је сам аутор саставио, био би изненађен. Прва целина књиге двоструко је насловљена, прво жанровски: „Писма, писамца, дописнице”, а потом и поетски, „Узех мало потоњег времена”, чиме се алудира на тон и на теме ове скупине песама. Наиме, претходно набројани тематско-поетички елементи јесу присутни у овој скупини, али више у назнакама, и мањи је број песама у којима врхуне. Мотиви су измењени, а са њима и поетски тон на који је Одаловићев читалац навикао. Појављује се потреба за свођењем, ревидирањем и ревалоризовањем историјских дешавања, као и за алузијом на политичке и друштвене прилике и наговештену опресију тоталитаризма у титоистичкој Југославији, потом и својеврсна представа човека који је увек на губитку, кога каткад одређује не само морални, већ и метафизички пад, било да произилази из њега самог или његовог окружења, што је друштвено и системски контекстуализовано. У пуној мери је индикативна, у том смислу, песма „Даринки опустошеној”, посвећена Даринки Јеврић, српској песникињи која је живела на Косову. У овим посланицама, записима и, каткад, цртежима праћеним текстом представљене су несреће и скрби, животне муке и

Комуникативност такве поезије директно утиче и на проходност и представљеност њених етичких исходишта. Једноставнији књижевни говор условљава лакше пласирање поруке. Такође, нешто од оног најдубљег традицијског што припада српској и васколикој књижевности читава се из ове намере: потребно је говорити и памтити приче и искуства, и преносити их и онима који их прихватају и онима који су тврда слуха.

страх, а сам емотивни регистар је потамњен. Животне радости, па чак и оне које су истакнуте у Одаловићевом опусу, као што је радост игре и одрастања, померају се на ободу, и појављује се пркосни витализам, готово изокренута верзија већ типичног Одаловићевог радосног оптимизма и погледа на живот. Препознатљиви Одаловићев песнички дух и тон могу се уочити, јер су у бити остали непромењени, али су овде тек у назнакама, јер је песник проговорио о обавезујућим темама, иако су присутни и топлији тонови (као у запису „Драги бако и деко”), али без снаге да измене успостављени тон овог скупа песама.

Остатак књиге, подељен у седам песничких целина, и излазну која садржи неколико пригодних, аутобиографских и беседничких текстова, у великој мери је одређен управо доминантним поетичко-мотивским одредницама које су побројане на почетку рада. Но управо због промењеног тона, и другачијег тематског регистра, прва скупина песама се може указати значајном за разумевање етичких исходишта Одаловићеве поезије.

Већ трећа песма уводне скупине песама збирке *Добро јутро, Велика Хочо*, индикативно је названа „Зидање гроба”. Ова посланица је упућена писцу Мирославу Поповићу и тематизује његово седмогодишње искуство на Голом отоку. Значајнији је пак прозни испис на крају ове песме, који почиње Сиорановом сентенцом: „Бог се боји човека. Човек је чудовиште, то је историја доказала” (2017: 13), на коју се наставља Одаловићева опаска: „Каква смо чудовишта, могао је добри Бог да нас сасвим занемари, испише из људи” (Исто). Прозни запис се наставља неколиким историјским и биографским подацима којима је сама песма контекстуализована како у друштвено-идеолошки контекст и књижевно-историјску ситуацију, тако и у сам Одаловићев опус. Два цитирана места можда по тону највише одударају од Одаловићевог песничког света, и, иако су оба донекле и неусаглашена, ипак говоре о човеку као чудовишту, којем је зло иманентно. То свакако није честити и весели човек који се доминантно појављује у остатку Ода-

ловићевог опуса, већ човек који се одмерава са злом ако налети на њега и који у поразу показује несаломиви витализам. Одаловић прави јасну разлику између сопственог схватања и Сиорановог исписа: код потоњег, бог је уплашен, и угрожен, било својом позицијом, било својим стварањем које се извитоперило на зло. Код Одаловића, Бог је ипак и даље издигнут, барем у мери у којој му се приписује моћ да избрише из спискова људи оне који су чудовишта. Осим што ово Одаловићево промишљање указује на осећање религиозности које израња у његовим стиховима, упућује и на могућност да човек, чинивши зло, заслужује да буде *занемарен, исјисан*. Ово место је врхунац антрополошког песимизма који се може препознати, додуше ретко, у Одаловића, и индикативан је због две ствари. Прво, песник јасно уочава да је зло природно човеку, и чак претпоставља могућност да човек буде уклоњен из оквира света због тога. Друго, директно, не и помирљиво, песник признаје да зло постоји у свету који је ипак под божјом бригом, дакле, несумњиво зло опстаје у простору који се религиозно појми, уз покушај да се аксиолошки позитивно одреди и потврди, барем у већем простору Одаловићевог опуса. Свакако, Одаловићев песнички свет је превасходно обликован певањем којим се зло оповргава. То је певање о лепотама, искуствима и чудима света, међу којима истакнуто место, по својој успелости, имају песме у којима Одаловић проговара о „малим” стварима и појмовима. Аксиолошки позитивно представљање света је доминанта у Одаловићевом опусу, али се на ободима ипак указују пукотине, праћене истакнутијом потребом да се о злу у овом свету проговори. Етичност Одаловићевог говора свакако долази из истог језгра, будући да у његовој поезији нема сумње који су типови понашања и кретања човека условљени добром, а које је потребно санкционисати, што указује да је само етичко језгро јединствено, односно да долази из истог разумевања света. С једне стране, Одаловић троши огроман део своје песничке енергије на представљање доброг света којем треба тежити, и ваља-

них поступака, док, с друге стране, истиче, у мањем броју својих песама, етичка исклизнућа која препознаје у овом свету. Међутим, управо такве песме јасније сведоче о чврстој етичкој усмерености Одаловићевог певања.

Порука песме, која је учестало реторско средство Одаловићевог поступка, испоставља се значајним фактором при обликовању етичке димензије његове поезије, у којој постоји јасна свест о томе да је свет ван ње, наш свет у којем обитавамо, круцијално различит од самог света поезије који Одаловић представља. Појављује се конфликт и дисбаланс – поезија Моше Одаловића, у великом броју његових песама, представља свет онаквим какав би могао да буде, али какав заправо није. У много мањем броју песама, постоји свест да је овај свет у којем песник пева, различит и лошији од света о којем пева, и nelaгодност коју такво искуство производи, преноси се и на остатак његовог опуса.

Није судар два тона Одаловићеве поезије толико уочљив и јасан ако се његова поезија сагледа у целини. Тоновима се допуњују, и најчешће су прожети у јединственом осећању могућег и потражујућег емотивног склада. Милован Данојлић примећује да је Одаловић „весео и кад оживљава невесела сећања, несташан онамо где би други утонули у туробна размишљања” (2008: 5), и да се „уздигао до мудре раздраганаости оних који су, после свих клонућа и пораза, открили добру осмишљеност свега што постоји и радост што смо, ипак и упркос свему, живи” (Исто). Отуд и толико доброте и љубави у поезији Моше Одаловића, али и сете и туге које се појављују по ободима опуса, будући да песник почесто тематизује „тешко животно искуство превазиђено игром, шалом и љубављу према свету и животу” (Исто). Јасније се несклад тонова и односа може препознати у књизи попут *Добро јутро, Велика Хочо*, у којој је сам песник изабрао да, на самом почетку књиге, представи оне песме које ће реферисати о свету какав јесте, и у којем је зло оно што може одредити човека и његово искуство. Песник стога има јасну потребу да ограничи она понашања човека која не одобрава и санкционише. Наравно,

ово чини Одаловићеву поезију у одређеној мери и моралистичком, што је веома приметно и у тону, и у представљеном тематском постору, и у виду директне поруке саме песме, при чему се Одаловић испоставља директним песничким потомком Јована Јовановића Змаја (в. Хамовић 2015: 103–106). Ипак, етички јасна профилисаност поезије Моше Одаловића не представља никакав систем прописаних закона и моралних кодова, већ свест о свету који би могао бити бољи. То је етика одрастања, која се износи из родитељског дома, етика слављења света, човека и његових ваљаних поступака. Због тога је покушај да се у поруци која је читаоцу намењена концентрише идејна етичка усмереност нужни поступак. Поезија Моше Одаловића је сва у намери да се опише и представи човек, али уз јасну свест о одобреном и санкционисаном типу понашања, чиме се истиче директна дидактичка условљеност ове поезије – потреба да се промени човек, као и свет, који почесто нису онакви каквим их та иста поезија портретише, али би можда и могли бити. Одаловићева поезија је превасходно одређена оним што Милован Данојлић назива „незадрживи полет, и трајна оптимистичка нота” (2008: 10). Они јаче резонирају када се препознају уз тонове који могу угрозити такву оптимистичку антрополошку представу човека.

Ова проблематика је директно продубљена и прожимањем песничког и личног. Одаловић не крије да је читав низ његових песама директно ослоњен на његово лично искуство (в. „Азбучним путевцима до оно мало биографије” у 2017: 233–246), на шта упућује и Милован Данојлић: „Песничко и животно искуство Моша Одаловића – прво је неодвојиво од другог” (2008: 10). Валентина Хамовић указује да „Одаловићева песма, у својој суштини, није само одраз времена у којем је настајала, већ је она органски продужетак песничког бића, унутрашњи пресек једног иманентног, самосвојног, по свему специфичног погледа на свет” (2015: 104). Самим тим, пројекција жељеног света и човека у Одаловићевој поезији, може црп-

сти грађу, а почесто то и експлицитно чини, из његовог ауто-биографског простора, најчешће из периода одрастања.

Дакле, у Одаловићевој поезији постоји исправна слика света: жељена, потребна, хуманистичка, одређена љубављу и добротом, каткад и наивно представљена,² и неисправна слика света, која је одређена несрећом, или барем неким преступом или искораком. Наравно, позитивне слике света доминирају овом поезијом, док је несрећа тек контаминира на одређеним местима, а почесто се, мање или више суптилно, прожимају. Песник је свестан да је стварност веома често другачија од оне коју представља у својој поезији, и чини се као да је његово стваралаштво један покушај да се исцрта свет и човек у њему какви би могли бити, са свим виталистичким, сетним или идеалистичким тоновима који се морају појавити. Таква поетичка – могуће и централна – намера, директно је етички осмишљена, и дидактички условљена. Свакако да педагошки аспект песама не доприноси естетској привлачности и често умањује естетски домет песама, али је то, јасно одређени и прихваћени компромис самог песника, што се може запазити у читавом низу песама, међу којима се истичу „Цвећара за Цвеју Цветокрадицу”, „Чија је ово трепавица”, „Не лажи, лажо” и „Радна акција”.

2.

Шта је оно што истиче и нуди као вредност Одаловићева поезија која је, на описани начин, директно етички условљена? То су, пре свега, темати попут детињства или породице, што је критика лако уочила, и који су свакако условљени тиме што су Одаловићеве песме, већином, усмерене ка млађем аудиторијуму. Детињство се, кроз готово цео опус Одаловићев, указује простором одрастања и савладавања препрека, учења и сазревања, који је постављен између митизовања наивности и лепоте тог периода

² Уп. са: „Ако се и за једног данашњег песника може рећи да је *наивни песник* у значењу које је овом изразу придао Милован Данојлић, онда је то Мошо Одаловић” (Хамовић 2015: 104).

човековог живота и сучељавања са свим изазовима, и каткад невољама, које одрастање подразумева („Хајдемо до Честобродице”, „Иду ли за мном”, „Не бежим више”). Флуидност и витализам свега што се у песми може појавити специфични су за Одаловићев песнички свет, и уједно за човеково испољавање у њему: „Постојање је заносна пустиловина у којој равноправно учествују биљке, звери, људи” (Данојлић 2008: 6), као у песмама „А си понео паре” и „Дрхтавица”.

Породица је, без сумње, истакнута вредност у Одаловићевој поезији. Као ретко где у српској поезији за децу, фигура мајке се, упркос томе што је приказана у низу традиционалних и свакодневних улога, готово дивинизује („Мама је глагол од глагола радити”, „Са мајком нешто није у реду”, „Кутија за дугмад”, „Материце”). Фигура оца се појављује са нешто стишаним емотивним тоном, али готово увек је гарант етичке стабилности и вредносних репера („Кућни команданте”, „Замајавалица”, „Оци”). И други чланови породице су заступљени у Одаловићевом опусу, па се и, свеукупно, породица указује као својеврсна осовина света, она вредност без које ни човек ни његово кретање не могу бити духовно ни емотивно осмишљени. Породица је својеврсни гарант да овај свет може бити онакав каквим га лирски субјекти ове поезије замишљају и потражују, и да сам свет може бити вредност, док год у њему има места за породицу као стабилну духовну, емотивну и социјалну категорију.

Посебни квалитет Одаловићеве поезије очитује се у оним песмама које су усмерене на мале, свакодневне појаве, бића и предмете, који задржавају своју, условно речено, обичност, али и носе нешто од пажљиво филтрираних и срећно пронађених метафизичких вредности. Милован Данојлић примећује поводом Одаловићеве поезије: „Више него ишта и боље него ико, дечја песма зна цену малих ствари и сићушних створења. Домаћица кошнице је сунчево чељаде, пчеле су мрве од живота, врабац најлепши човечуљак на свету, а квочка са пилићима пернати дечји

вртић; сазрела трешња је сазвежђе плодова” (2008: 6). Пре свега, потребно је истаћи мотиве пчела, врабаца и жита, као танане представе које носе нешто од метафизичког захвата и духовне обасјаности, што оправдава даљу метафизичку потрагу, и онтолошку утемељеност човека у Одаловићевом песничком свету. Лирски субјект који је способен да у готово неприметним честицама и бићима света примети нешто од божанског, лакше се може позиционирати у овом свету. Пчеле (посебно у песми „Пчела Јевросима”, и у целини „Жича пчелино чедо”) и врапци³ истакнути су у критици Одаловићеве поезије као ознаке суптилног метафизичког потраживања. Житу је поклоњена мања пажња, али се и оно појављује као мотив који је довољно стабилан да омогући пропуст ка метафизичком, каткад и религиозном искуству („Озима песма”, „Славски колач”, „Жичуле моје”, „Да се зрно зрном веже”). Дакле, Одаловић често успева да, у својим песмама, преиначи мотиве, преузете из свакодневног окружења, у носиоце тананих метафизичких вредности: „По урођеном слуху за лепоту малих ствари, и по религиозном надахнућу које је, овде, неодвојиво од лирског, он у свакој појави препознаје најпре оно што потврђује тајанствену самосврховитост постојања. Код њега је врло развијена моћ саживљавања, симпатисања, са бићима и са стварима” (Исто: 11).

Две Одаловићеве тематске преокупације такође заслужују да се помену. Прва се односи на мотив завичаја, односно простора који одређује човека не само традицијски,

³ Милован Данојлић бележи: „Лепо је оно што је мало, што постоји без великог циља и разлога, што се лако креће и весело скакуће, попут врабаца, које наш песник лакоруко и срећно црта: у стању је да их, брзим потезима пера, за минут-два, намножи на десетине и стотине, да им обезбеди гранчице и телефонске жице на којима ће цвркатати. О врапцима, божјим птичицама, Катул је написао, поводом смрти једног од њих, своју најтужнију, и данас живу песмицу, а Фрања Асишки им је држао проповеди. Њихово гесло, као и гесло дечје песме гласи: Радуј се! То је радост оних који су претрпели свакојаке оскудице и лишавања, преживели зимске мразеве, оних што стрпљењем и вером, побеђују очајање” (2008: 6).

већ и преко повезаности са породицом, физичким простором, земљом, местом одрастања и учења, где се одвојеност од таквог простора указује разлогом одрођености и изгубљености у свету („М. О. украо ласту”, „Трајко се изгубија”, „Којим путем”). Друга претпоставља трагање за осовином, одређеном вредношћу која се указује као *axis mundi* што повезује раздвојене планове на вертикалној оси, гарантујући одређену стабилност у свету у којем се лирски субјект обрео („Добро јутро, Велика Хочо”, „Крста бунарџија”, „Дрхтавица”, „Лампино дете”).

Трагање за вером и метафизичким искуством у Одаловићевој поезији неодвојиво је од хришћанског осећања света. Међутим, Одаловић у такву визуру успева да угради нешто од дечје наивности, и правичности која сваком ентитету, без обзира на његову мајушност, гарантује простор за исказивање и уздизање. Самим тим, метафизичко осећање ове поезије није превасходно само религиозно, већ је и хуманистичко, алтруистичко, егалитарно, у готово пантеистичком смислу, те је, самим тим, оправдано на етичком нивоу.

3.

Коме се заправо обраћа Одаловићева поезија, будући да лако замишљени одговор (дечја публика), не мора бити сасвим прецизан? Ко су *йойисани* у овој поезији? Постоје три групе, које се могу јасно издвојити. Пре свега, то су деца (као и родитељи, односно, породица), што је сасвим и очекивано, имајући на уму вокацију и самоодређење песника и његову очекивану публику. Друга група били би свакодневни људи који живе своје обичне животе, са својим дневним мукама, искуствима и радостима, са уобичајеним делањима и кретањима. Њима припадају гранични случајеви који левитирају на међи свакодневице и инцидента, јер их какав догађај или појединост из биографије може учинити посебним, другачијим. Трећа, можда и најзанимљивија група, јесу они у невољи, односно они чију

је животну несрећу одредио некакав спољни фактор, често ход историје или идеолошка воља. На тим местима се усмерава и заострава етичка компонента ове поезије, која тада може попримити сасвим децидиран национални, политички или родољубиви став. Таквих случајева има свакако најмање, док су најчешћи адресати, па и говорници, Одаловићевог опуса, сасвим очекивано, дечји гласови и ликови, или они који припадају старијима, али су маскирани и постављени у оквире дечјег искуства. Ипак, Одаловићева поезија антиципира и друге адресате, поред своје основне публике. Није ни потребно одређивати Одаловића песником за децу или песником за одрасле, таква подела није потребна његовој поезији, будући да она потражује адресате у обе наведене публике. Наиме, његове песме за децу и песме за одрасле долазе са истог изворишта, с истог поетичког прага и истих етичких начела. Поезију Моше Одаловића одликује јасно диференциран етички модел размишљања, и његова доминантна слика света се примећује у обе наведене, и, тек теоријски оправдано, изведене категорије песама.

Већ поменуто место из песме „Зидање гроба”: „Каква смо чудовишта, могао је добри бог да нас сасвим занемари, да нас испише из људи”, може указати на финалне адресате Одаловићеве поезије и тачне мере етичких потраживања ове поезије, као и њених изразитих комуникацијских квалитета и њених истакнутих дидактичких момената. Одаловићева поезија је усмерена ка *неисписанима* из спискова људи, односно ка свима онима који то могу бити, и стога је сетан, а можда и потребан подсетник да овакви људи и даље постоје. То су превасходно деца и они који су сачували дете у себи. Такође, Одаловићева поезија је снажно пројектована ка свима онима који су *исписани*, својим или туђим чином лишени људскости. Из тога проистиче и најочигледнија потреба ове поезије да пренесе поруку, јер, можда, онај који је прими још има времена да се упише у спискове, да препозна доброту, која је, ако је веровати песнику, још увек део овога света и потребна је

човеку. А то, без обзира на сентимент у којем је замишљена, и изразито дидактичко обликовање које је каткад и спутава, никако није илузорна и небитна идеја. Иако је естетска вредност Одаловићевог опуса неуједначена, ипак се, као један од ретких стабилних оквира ове поезије указује њено експлицитно етичко усмерење.⁴ На тај начин се, из простора привидно једноставне употребе језика, јасно успостављених поступака, кроз монолитну слику света и јасно учвршћене границе жељеног света, поезија Моше Одаловића, у својој замисли, уздиже на степен дубоко хуманог етичког модела – и тиме своје адресате и читаоце можда и подсећа откуд песма и поезија на овоме свету.

---

⁴ Уп. са „Уметничка вредност Одаловићевих стихова је неуједначена, како у појединим песмама и тематским циклусима, тако и унутрашњој структури песничких слика. Општа вредност његове поезије је шаролика и несразмерна – тематски, стилски, естетски и структурално [...]” (Милинковић 2014: 513). Етичка усмереност Одаловићеве поезије се ипак може посматрати једним од стабилно изведених, у вредносном и домаћајном смислу, исходишта његовог опуса.

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

Данојлић, Милован. „Цео живот као песма”. У: Одаловић, Мошо. *Где је лампино дете*. Београд: Завод за уџбенике, 2008.

Милинковић, Миомир. *Историја српске књижевности за децу и младе*. Београд: Bookland, 2014.

Одаловић, Мошо. *Добро јујиро, Велика Хочо*. Београд: Задужбина „Десанка Максимовић” – Народна библиотека Србије, 2017.

Хамовић, Валентина. *Непрекидно дејинство*. Нови Сад: Међународни центар књижевности за децу, 2015.

Milomir Gavrilović

WHO TO TELL A SONG TO
The ethical direction of Mošo Odalović's poetry

Summary / The poetry of Mošo Odalović is distinguished by an exceedingly stable ethical direction, which influences the distribution and modelling of the requisitorium of themes and motifs, the poetic tone and emotional scale of the poems, as well as the pronounced need for a fulfilled act of communication. The ethical foundation of Odalović's opus somewhat determines a certain didactic and moralistic tendency of his poetry, the need to pay off the poem with an explicit message, as well as the very determination of voices that speak in his poems and the addressees to whom the messages derived from the ethical ideas within the framework of his poetry are directed.

gasha88gm@gmail.com

МОШО
ОДАЛОВИЋ
ПЕСНИК

повеља

Уредник
ДРАГАН ХАМОВИЋ

Издавач
НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
„СТЕФАН ПРВОВЕНЧАНИ”
КРАЉЕВО

За издавача
МИША МИЛОСАВЉЕВИЋ

Главни и одговорни уредник
ДЕЈАН АЛЕКСИЋ

Оперативни уредник
АНА ГВОЗДЕНОВИЋ

Регистар имена сачинила
ИВАНА БОРИСАВЉЕВИЋ

Графички дизајн
ДРАГАН ПЕШИЋ

Превод резимеа на енглески
НАТАША ПАВЛОВИЋ

Штампа
ГАЛЕБ
Ниш

Тираж
500

Краљево
2018

CIP – Каталогизација у публикацији -
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41.09-1 Одаловић М.(082)

МОШО Одаловић, песник : зборник / уредник Драган Хамовић. – Краљево : Народна библиотека „Стефан Првовенчани”, 2018 (Ниш : Галеб). – 311 стр. ; 20 см. – (Едиција Повеља. Библиотека Преображење / [Народна библиотека „Стефан Првовенчани”]; књ. 22)
Тираж 500. – Summaries. – Библиографија уз већину радова. – Регистар.

ISBN 978-86-80522-36-4

1. Хамовић, Драган, 1970– [уредник]

а) Одаловић, Мошо (1947–) – Поезија – Зборници

COBISS.SR-ID 266319884